

simplement repercussiva. D'altra banda és versemblant que ací hi hagi encreuament amb algun parònim, potser *estordir* o *destorbar* («assommer, tuer» ens recordaria el grup del nostre *atalbar*/ATUIR, però no és versemblant per l'allunyament, i perquè aquestes són d'origen aràbic, cosa impossible a la Girona). A recordar, però, aquestes desviacions semàntiques, quan parlem del problema de si el prov. *estalvar*, de significat ben diferent, pertany a la mateixa família. — 4 Lozinski, *Litbl.* LX, 37-38, voldria explicar-ho per un *STALLICARE mig germànic-mig llatí, base enterament arbitrària: és evident, per la forma i sentit i fins per la procedència, que es tracta d'una evolució fonètica del nostre mot, comparable a l'*iüüdzà* alvernès i a les formes lioneses. — 5 Si és que fa realment falta donar explicació fonètica d'aquesta forma, on la reducció per eliminació de la *z* pot ser simplement de fonètica patuesa. En tot cas és arbitrari separar de totes les altres aquestes dues formes isolades, com vol Wartburg, suposant que siguin un derivat en -BARE del substantiu basc, diferent de la formació en -BIARE. — 6 El recollí el Sant' Albino (p. 1106) «sparagnare, risparmiare», però només com a «voce plebea». Fins i tot si té algun ús en domini piemontès propi, com que Pramollo i les veïnes localitats valdeses són només a uns 25 km. (lín. recta) de Torí, és fàcil que hagi estat escarnit o imitat d'un dels «gerghi» de menestrals, estanyapaelles, etc., ambulants, que han estat observats (i estudiats per d'altres) en aquestes valls. 7 Si la memòria no m'enganya es va dir també (no sé si el mateix M-Lübke) que potser el basc *estalpe* no era més que una creació del P. Larramendi (segle XVIII), inventor comprovat de certs «neologismes» bascos (que de vegades feren ensopegar Diez), en realitat intents dissimulats d'augmentar l'aportació basca a l'etimologia castellana. El Sr. Justo Gárate (BSVAP XIX, 1963, tirada a part, pàgines 7-9) observa que *estalpe* no és un neologisme de Larramendi. És sabut que l'il·lustre bascòleg i lingüista K. Mitxelena s'hagué d'ocupar molt de l'obra del famós jesuïta (per aquesta, però encara més per altres qüestions) demostrant que no tot era llautó en l'obra de l'antic euskeròfil; i no és estrany que el cas d'*estalpe* (a causa de l'autoritat de M-Lübke) el vagi preocupar en la seva joventut; però m'escriu que després ha comprovat *estalbe* a la toponímia alt-navarresa, i que l'hapax *establia*, en un text del S. XVII, sols prova un encreuament amb aquest mot romànic. — 8 És errada de M-L. per *estaltetu*, 50 formació deriv. d'*estalpe*, de tipus trivial, de molt escassa importància. — 9 Perquè —diu el FEW—, el mot és també cat., piem. i arag. En realitat d'això no en sé altra prova (si no és l'ús benasqués, que és menys aragonès que català), que una nota de Borao, 55 que comença per reconèixer que ni Peralta ni el DACEsp. no recolliren com a aragonès aquest mot, i es refereix a un glossari que posà Blanca en la seva antiga col·lecció de docs. de dret aragonès «*estalviar*: ahorrar, economizar», però reconeix que és

un mot «antiquat» a Aragó, i que només es funda en una ordinació de Pere el Cerimoniós: «los príncipes terrenales son pilares de la Iglesia, e son deputados a defención de aquella, no *estalviando* escampamiento de sangre de sí o de sus somesos». Semblaria natural que aquest basquisme català i gascò vagi existir en domini aragonès, però la veritat és que en aquest text sembla ser un mer catalanisme ocasional, com d'altres que hi ha allí i en textos semblants. Veritat que també el porta Coll Altabàs, però el seu glossari és només de Binéfar, poble limítrof del català. No ens capfiqui, però, aquesta absència aragonesa: l'Alt Aragó es va romanitzar per una onada que pujà des de Caesarugusta (terra de substrat fortament cèltic —«celtibèric»—) i que ja havia assolit el Somport cap al segle VIII (E. T. C. I, 115n.), quan encara es parlà basc o bascoide uns 200 anys en el Pallars Sobirà, etc.; el substrat en canvi a Catalunya no era cèltic sinó ibero-basc o sorotàptic. No és xocant, doncs, de veure que aquest ibero-aquitanisme romangué arrelat en català i llengua d'oc, però no en aragonès. S'han trobat inscripcions basques de data romana a l'Alt Isàvena (Ovarra), a Navarra (Lerga) i fins a la Baixa Rioja, però no a l'Aragó. — 10 Ja en els *Refranets y Sentencias* biscaïns de 1576: «alaba umaguinari ama *estalgui*» traduït «cobertera» («a la hija paridera, la madre *cobertera*», RIEB VIII, 27. — 11 Mitxelena, *Fon-Hi. Vca.*, 2, pp. 311, 319, 353. Amb això coincideix Uhlenbeck, *VglLautlebre der basq. Dialekten*, p. 56, i *Woordafleidende Suffixe van het Baskisch*, 14; Manterola, *Cancionero Vasco*, glos., vol. III, 52. — 12 Vegeu la doctrina exposada per Azkue en molts passatges de la seva *Morfologia Vasca*, en el *Dicc. II*, 151b, i per tots els bascòlegs. JHubschmid, *Rom. Helvetica* xxx, 104, divulga algunes d'aquestes mateixes idees. — 13 Azkue la localitza a Larraun (que és quasi guipuscoà) i a la vall d'Esteribar al Nord de Pamplona. Definint-lo també «protecció» i «abrigo» (cf. «bedekte plaats», Uhlenbeck). En el castellà actual de Navarra recull Iribarren els basquismes recents *istalpe* i *estalpe* «cobertizo». I ja una persona nadiua de Beriain l'any 1766 explicava «dezimos *estalpe* lo que está debaxo de cubierto», RIEB xxvi, 622. Una altra prova de l'antiguitat del derivat *estalbe/estalpe* està en la variant fonètica que s'usa en la part de la Sule més pròxima al límit lingüístic bearnès, *estaupe* (que Mitxelena, *FLVca.*, 311, documenta i tradueix «cancel»), on la -L- implòsiva s'ha convertit en *u* segons la norma gascona, causa de l'antic bilingüisme local amb el romànic immediat. — 14 *Glossaria duo vasco-islandica*, p. 68. En realitat sembla que aquests dos glossaris contenen materials altíssims, colleccionats per pescadors parlants de les dues llengües, en llur col·laboració i rivalitat multiseular en les mars boreals, que conduí a algun manlleu escandinau que ha passat amb el temps a ser element important i productiu dins el lèxic basc (*alferr/alperr*, veg. DECH i ací a propòsit d'*alfa* i *alfals/alfalfa*). —